
El gallet català vs. el COCK anglès

Autor:

Data de publicació: 15-11-2015

Al català clàssic (el dels meus avis i besavis caçadors com jo...) "el gallet" no és el "disparador" com diu Termcat sinó el "martell" essent més antic el terme català d'ell vindria el terme anglès (i altri) "cock", atès que el seu joc sembla l'acció d'un gall picant a terra...el disparador seria el fiador. Em vaig treure la llicència d'armes de caça el 1963 i així m'ho van ensenyar el meu pare i el meu avi, que ho havien après dels seus pares i els seus avis... and so on... també l'expressió "tirar de bursada"/arc-ab-burs (vaig haver de buscar "burs" al Coromines)

https://ca.wikipedia.org/wiki/Viquiprojecte:Viquitrobada_2014

"con el no poderse compadecer calor y humedad juntos, toda esta materia se convierte en ayre, el qual viendose encerrado, procura salir fuera, y salido, se va cada corrión con su espigón, el ayre con el ayre, y el fuego sube a pesar deGallegos con el fuego."

Aquesta referència reforça el que jo dic des de fa temps, atès que per als caçadors del sXIX (els meus dos avis i quatre besavis) el gallet era el martell que picava amb la pedra contra el rastell (com el gall pica a terra amb el bec - en anglès "COCK".. "perro" en castellà) el "gatillo" era el fiador..

vegeu la meva afirmació de fa 3 anys a ca.wiki (seguiu els links)

Aquesta és (hauria de ser...) la definició exacta de pany (arma) -només per respecte a l'autoritat del mestre Eudald Graells que l'empra als seus llibres-

21 Peça o conjunt de peces que servia per a disparar les armes de foc antigues.

D'acord amb el DCVB:

|| 5. Peça o conjunt de peces que en les armes de foc antigues servia per a inflamar la càrrega i desparar l'arma; cast. llave. Pany, canó, caxa o clau per a qualsevol arcabús pedrenyal, Const. Cat. 441.

I... aquesta és (hauria de ser...) la definició "gallet"Peça que pica sobre el rastell, sobre el fulminant o bé sobre l'agulla percussora i provoca el foc de l'arma. El gallet (amb mordassa de pedrenyal o sense) d'una escopeta. En el català popular (el dels meus avis i besavis caçadors com jo...) "el gallet" (amb documents a la mà.. Tomás A. Mantecón. Furor et rabies: violencia, conflicto y marginación en la Edad Moderna. Ed. Universidad de Cantabria, 2002, p. 288-. ISBN 978-84-8102-323-7 [Consulta: 18 novembre 2011].) no és el "disparador" com diu Termcat sinó el "martell" essent més antic el terme català d'ell vindria el terme anglès (i altri) "cock", atès que el seu joc sembla l'acció d'un gall picant a terra...el disparador seria el fiador. Em vaig treure la llicència d'armes de caça el 1963 i així m'ho van ensenyar el meu pare i el meu avi, que ho havien après dels seus pares i els seus avis... and so on... també l'expressió "tirar de bursada"/arc-ab-bursGaspar Escolano. Decada Primera De La Historia De La Insigne, Y Coronada Ciudad y Reyno de Valencia: Contiene Esta Decada Curiosas generalidades de España, y la Historia de Valencia hasta el Rey Don Pedro hijo del Rey Don layme el Conquistador. Con una descripcion del Reyno, historiada de varios sucessos, y relacion de los linages y personas eminentes que en el han florecido, y las gueras de las Comunidades, que llamaron Germania, Sierra de Espadan, y Expulsion de los Moriscos. Mey, 1610, p. 861- [Consulta: 18 novembre 2011]. (vaig haver de buscar "burs" al Coromines).Jaume Codina. Bándols i bandolers al Baix Llobregat (1580-1630). L'Abadia de Montserrat, 1993, p. 81-. ISBN 978-84-7826-442-1 [Consulta: 18 novembre 2011].

..;-)--Mcapdevila (disc.) 22:58, 26 juny 2011 (CEST)

Pany i clau

Capdevila,.. Si et fixes en les definicions, en especial l'accepció 2.1 del DIEC i la del DCVB, tot sembla suggerir que clau ve a ésser, bé un terme genèric, bé un d'específic de referit a les armes d'avantcàrrega. Paral·lelament, pany indicaria, molt específicament, el tipus de clau que compta amb mecanisme de pany que permet recarregar, etc. Jo faria aquesta distinció, ja usada per la GEC.Joan Rocaguinard (disc.)

del Instituto de Estudios Gerundenses, Volúmenes 13-14

ESTIC D'ACORD AMB ELS MATISSOS, però agafo el matís que s'acosta més a la realitat (la GEC també s'equivoca), l'idioma castellà va fer un embolic al dir-li cerrajero (que és serraller) al panyetaire de la denominació "arma de cerrojo" = "arma de forrellat":

«

resulta que el panyetaire Eudald Casanoves és un conegut fabricant de panys d'armes de Ripoll, i en aquella època les armes no tenien cerrojo sinó pany (arma)

»

L'Espagnac va fer volar la indústria armera de Ripoll, eliminant els panyetaires, el 1835

--Mcapdevila (disc.) 20:18, 28 juny 2011 (CEST)

Gallet, (com deien els meus avantpassats.. "el martell" era "el gallet" .-parat e armat amb la pedra en lo gallet-)

Al català clàssic (el dels meus avis i besavis caçadors com jo...) "el gallet" no és el "disparador" com diu Termcat sinó el "martell" essent més antic el terme català d'ell vindria el terme anglès (i altri) "cock", atès que el seu joc sembla l'acció d'un gall picant a terra...el disparador seria el fiador. Em vaig treure la llicència d'armes de caça el 1963 i així m'ho van ensenyar el meu pare i el meu avi, que ho havien après dels seus pares i els seu avis... and so on... també l'expressió "tirar de bursada"/arc-ab-burs (vaig haver de buscar "burs" al Coromines)..;-)--

Al gallet actual se li deia "fiador".. que no és tant diferent.. al pany de Miquelet per des-parar ("parar la ballesta") cal actuar (indirectament) sobre el fiador (seguro)..--Mcapdevila (disc.) 15:47, 15 nov 2011 (CET)
Curiós, realment, i interessant. Gràcies per informar-me d'aquests usos divergents dels normatius.Joan Rocaguinard (disc.)

En Roger Liart (quina llàstima que el forcessin a marxar de ca.wiki...) m'ho ha documentat... com deien els meus avantpassats.. "el martell" era "el gallet" .-parat e armat amb la pedra en lo gallet-. Tomás A. Mantecón. Furor et rabies: violencia, conflicto y marginación en la Edad Moderna. Ed. Universidad de Cantabria, 2002, p. 288—. ISBN 978-84-8102-323-7 [Consulta: 18 novembre 2011].) no era com se li diu ara "el disparador" (que llavors es deia "fiador") .. El Termcat hauria de fer com el abuelo:"...y escucho la voz del pueblo que canta mejor que yo.."..la meva era la veu de 4 avis, 16 besavis, 64 rebesavis => total segle XVIII... quan encara s'empraven!...ho haurem de fer canviar!...

--Mcapdevila (disc.) 11:32, 18 nov 2011 (CET)

Tot aixó,, contra el que puguin dir els diccionaris que no són caçadors

DCVB- GALLET-c) Palanca que produeix per percussió el dispar d'una escopeta o d'altres armes de foc (Ripoll, Pla de Bages, Tarr., Gandesa); cast. gatillo. Prengué lo pedrenyal y acotà lo gallet en aquell, doc. a. 1593 (arx. de Manresa). Un parell de pistolas... que calia trencar-se el dit pera moure el gallet, Oller Fig. pais. 231.—

La segona referència:

Prengué lo pedrenyal y acotà lo gallet en aquell, doc. a. 1593 (arx. de Manresa).

..es pot interpretar en el sentit dels meu avis mirant els matissos d'acotar en català, segueixen l'acció que fa el gallet dels meus avis..

3. ACOTAR v. tr.

Envestir a capades, pegar cops amb el cap: cast. topetar. «Es bous se volen acotar»

Pany vs. clau[modifica el codi | afegix un tema]

Sembla que tots dos termes són correctes... Fa més de 14 anys vaig començar a fer articles en castellà sobre l'arc-ab-burs (la meua opinió sobre l'origen del mot arcabús => tirar de bursada) i en fa set emprava clau, però a la wiki vaig agafar pany perquè ja hi havia pany català, correcte segons el Diec/constitucions de Cathalunya i no vaig voler començar una discussió amb el Coromines a la mà... En el cas del pany de roda la clau era clarísimament una peça (maneta amb forat quadrat) que s'encaixava sobre un eix quadrat del pany per a donar-li corda...

En algunes llengües forànies s'empra indistintament l'equivalent de clau o de pany

[en:lock] = pany

[en:key] = clau (també.. però infinitament menys emprat mireu google "miquelet key")

[es:llave, platina] = clau, platina (cerrojo també però el veig en un context més modern)

però...

[fr:platine] = platina (terme encertat ja que és una platina amb un conjunt de peces)

[de:schloss] = pany, castell (clau seria Schlüssel i no s'empra pas), aquesta dualitat de significat s'ha arrossegat a altres llengües:

[pl:Zamek] = pany, castell

[ru:????] = pany, castell

[sk:zámka] = pany, castell

[sv:lås] = pany

[fi:lukko] = pany

pany

D'acord amb el Diec:

1 m. Dispositiu per a tancar portes, calaixos, baguls, etc., en què els moviments del pestell estan governats per un mecanisme que es fa obrir ficant-hi i voltant una clau o mitjançant qualsevol altra manipulació.

2 Mecanisme d'una arma de foc llarga que conté el dispositiu disparador i serveix per a carregar-la i alhora tanca la recambra mentre el projectil és dintre.

D'acord amb el DCVB:

|| 5. Mecanisme o conjunt de peces d'una arma de foc que serveixen per a disparar-la; cast. cerrojo. Farà pedrenyals curts o larcs de nou, o canó, caixa o pany per algun arcabús pedrenyal curt, Const. Cat. 441.

clau

D'acord amb el Diec:

1 f. Peça de metall que, introduint-la en el forat d'un pany i fent-la girar, posa en moviment el mecanisme del pany i serveix així per a obrir i tancar. La clau de casa. La clau de l'armari, del calaix. Ficar la clau al pany. Treure la clau del

pany. Girar la clau. Tancar amb clau, sota clau. Tancar una porta amb pany i clau. clau mestra Clau que tanca i obre tots els panys d'una casa. clau falsa Clau feta ocultament per forçar un pany.

.....

21 Peça o conjunt de peces que servia per a disparar les armes de foc antigues.

D'acord amb el DCVB:

|| 5. Peça o conjunt de peces que en les armes de foc antigues servia per a inflamar la càrrega i disparar l'arma; cast. llave. Pany, canó, caxa o clau per a qualsevol arcabús pedrenyal, Const. Cat. 441.